

Grzegorz Jasiński (Olsztyn)

Zakłady opiekuńcze i lecznicze w Karolewie (powiat kętrzyński) w pierwszym okresie istnienia (1882–1914)

Założenie zakładów (Anstalt) w Carlshof w 1882 r. wiązało się z zachodzącą w drugiej połowie profesjonalizacją opieki nad osobami chorymi, upośledzonymi i odrzuconymi. Jednocześnie w stosunku do osób nieprzystosowanych do współczesnych warunków życia odchodzono od dominujących działań represyjnych, panujących w istniejących dotychczas Landarmen- und Corrigenden-Anstalt. Inicjatywa organizacji zakładów wyszła ze strony superintendenta Christiana Klappa z Rastenburg, działającego tutaj z pobudek neopietystycznych. Zakład w pierwszym rzędzie zajmował się epileptykami. Funkcjonował jako placówka prywatna, będąca własnością zgromadzenia kuratorów, posiadał Rechte einer juristischen Person. Ale z uwagi na udział w jego założeniu Synodu Prowincjonalnego i Innere Mission oraz zapewnienie duchownym ewangelickim stanowiska kierownika, a także inne stosowne zapisy w statucie, zasługiwał na nieformalną nazwę placówki kościelnej. Z biegiem czasu obok Die Heil- und Pflegeanstalt für Epileptische umieszczono w Karolewie kolejno Ost- und westpreußischen Diakonen-Anstalt Carlshof, kształcącego diakonów zarówno dla samych zakładów, jak i obu prowincji pruskich, Arbeiterkolonie z siecią Naturalverpflegungsstationen, dla włóczęgów pragnących zerwać z dotychczasowym trybem życia, Trinkerheilanstalt i Erziehungshaus für schulentlassene Fürsorgezöglinge. Rozbudowę zakładu wymogły przepisy prawne narzucające prowincji (jako związkowi komunalnemu) wzięcie na siebie szerokich obowiązków opieki społecznej. W związku z tym prowincja wschodniopruska zaczęła szeroko korzystać z infrastruktury, jaką posiadało Karolewo, biorąc na siebie jego rozbudowę i utrzymanie dużej części chorych, otrzymując w zamian szersze prawa w jego zarządzaniu, choć formalnie zakłady nadal były instytucją prywatną. W przededniu pierwszej wojny światowej przebywało w nich ponad 1500 pacjentów.

W artykule opisano zasady funkcjonowania zakładów, rodzaj opieki medycznej, problemy i osiągnięcia na niwie wychowawczej, rolę rodziny Dembowskich w ich zarządzaniu.

Po pierwszej wojnie światowej w Karolewie umieszczono także Predigerseminar. Po 1933 r. rozegrał się tam także fragment Kirchenkampf pomiędzy Bekennende Kirche a Deutsche Christen. W 1939 r. zakłady zostały upaństwowione, a

chorzy wymordowani w ramach akcji „eutanzji”. Po drugiej wojnie światowej ulokowano w Karolewie zespoły szkół rolniczych.

Cezary Kardasz (Toruń)

Rynek kupna renty w Elblągu w latach 1361 – 1417

Powyższy artykuł poświęcono rynkowi kupna renty w Elblągu w latach 1361 – 1417. W pierwszej części przedstawione zostały główne typy rent występujące na rynku elbląskim oraz formy asygnacji. W drugiej części artykułu autor zawarł informacje dotyczące społecznych aspektów rynku rentowego, a więc grup społecznych i zawodowych uczestniczących w rynku rent. Przy analizie wykorzystano także socjotopografię miasta, podsumowaniem tej części jest fragment poświęcony funkcjom kupna i sprzedaży rent.

Społeczna analiza uczestników rynku rentowego wykazała, iż najaktywniejszą grupą na rynku elbląskim byli kupcy – członkowie władz miejskich. Pojawiali się oni na rynku najczęściej inwestując największe sumy. Także wysokość zaciąganych przez nich kredytów znacznie przekracza średnią dla całego miasta. Rzemieślnicy znacznie rzadziej pojawiali się na rynku rentowym inwestując niewielkie sumy lub zaciągając niewysokie kredyty. Powiązanie miejsc zamieszkania z wysokością kapitału wnoszonego na rynek rent i wysokością zaciąganych długów pozwoliło ustalić iloraz rent, co w powiązaniu z innymi wskaźnikami, umożliwiło waloryzację społeczną poszczególnych ulic Starego Miasta.

Kolejna część poświęcona została gospodarczym aspektom rynku rentowego. Przy analizie wykorzystano szereg wskaźników jak obroty i liczba kupowanych rent, oprocentowanie, struktura wartości. Analiza wykazała silne powiązanie rynku rent z wahaniami koniunktury, rynek rentowy niezwykle szybko reagował na drobne nawet zmiany sytuacji gospodarczej.

Ostatnia część artykułu dotyczy rynku rent w Nowym Mieście Elbląg. Analiza przeprowadzona została wg powyższego schematu, jednak wskutek braku źródeł i wielkości rynku nowomiejskiego jest ona mniej pogłębiona, niemożliwe było np. powiązanie rynku rent z topografią miasta. Zwrócono także uwagę na związki mieszkańców Starego Miasta z nowomiejskim rynkiem rentowym.